

RIA. No anava tan lluny d'osques com solia, perquè ja, com hem vist a l'article *Espills/Espells/Epillera*, aquest mot i arrel han deixat prolongament toponímic de vària forma en el Nord i fins el Migjorn del nostre domini. Però no cal dir que les terminacions i tota la fonètica hi són inconciliables.

I. No ho és amb el sentit i la família del cat. *espíar*. El matis és diferent, perquè el d'aquest verb és fer-ho d'amagat, dissimuladament, de reüll, i el qui està a l'aguait l'hi posen perquè estigui amb els ulls ben oberts i en vetlla ferm. De tota manera, n'hi ha hagut alguna aplicació toponímica no gaire heterogènia. L'estratègic Pont d'*Espia*, prop d'Organyà, en un fort congot del Segre, on una emboscada posà fi matant-lo a la barbàrie del *Conde de España*, carlí. L'*Espia* d'Ur-gell, sobrenom popular del poble de Bellmunt, dalt d'un cantellut serrat que domina tota la comarca. La *Spia* en un turó avançat de l'Aitana, te. de Sella (xxxv, 117.17). *Pla d'Espí* a Benicolet (xxxii, 168.18) ja és més probable que vingui de SPINUS, -AS. Com el cogn. *Espí* molt estès, per tot el Migjorn valencià. Damunt dels congostos de l'alta Ribagorça en el terme de Sant Orenç: l'*Espiu de la Costa* (xix, 93.96). I cf. en una cançó popular l'*Espiu* d'Osseja, malnom d'un cerdà avar o agarrat (MilàF., *Romillo*, 489).

I és que potser hem de pensar en el sentit de l'original germànic d'*espíar*: gòt. *spaihōn*, alem. *spāhen* 'llucar, atalaiar, tafanejar', *spāher* 'espia'.

Resta el punt cabdal, i més vistent, en *Espioca*: la singularíssima terminació. Potser vindria ja del germànic? Ens preguntem si li podríem postular una base derivada de *spaihōn* (pron. *spēhōn*), ja en gòtic: car ens hi tempta el port. *teixugo*, cast. *tasugo*, nom dialectal del teixó, per al qual nom ha reconstruït un gòt. *ΘΑΗΣΥΚΣ (DCEC, 411b44 ss.): un *SPEHUKS gòtic 'aguaitador'? Si això fos base ferma, o si almenys sabéssim altres formacions germàniques en -UK, com n'hi ha en -IK; però aquí hi ha -uk perquè el tema del nom bàsic del teixó, germ. ΘΑΗΣΥΣ, era un tema en -u, declinació d'abast ben escàs dins la morfologia germànica. No sabent altres proves de mots en -UKS, ens torna a la realitat documentada, el fet que hauria de ser un mot gòtic solament induït per un NL mossàrab, peculiar del substrat valencià. Queda massa enlaira tot això. És prudent deixar-ho córrer.

II. Majorment perquè hi ha mots ben constatats en el nostre terror, de sentit afí, i de forma bastant semblant que assenyalen una altra via. La *Escluca* i formes anàlogues: si canviem -pio- en -klu-, res més els separa; i havent-s'hi ficat l'àrab la vocal de -yqa o de -oca és la mateixa.

La *Skúlka* és un pla penyalós dalt d'«El Castell» damunt Ròtova, ja a la r. d'Almiserà (serres de Gandia). Avui ja no hi ha castell, però resta el nom, i és probable que sigui l'antic i famós Castell de Borró (veg. aquest art.) (xxxii, 176.14, 176.16, 178.8): 1 voltat de fondals: el del riu Vernissa; el barranc de Tanàssio, i a sota hi ha la Font i la Cova de la *Bescluca*. Lloc de guaita de gran excel·lència, pla avançat per on la gent que guarnia el castell, enfilava aigües avall

tot el curs del riu Vernissa fins a mar; i, aigües amunt, d'una banda a Almiserà, de l'altra a Lloc Nou, des d'on ja es veu tota la vall de l'Assafor fins a la carena de La Cuta. No hi ha dubte: ve del germ. i ll. vg. SKULKA 'sentinella de guaita', 'explorador militar'.

Darrere d'això tenim tota la gran família del port., lleonès i cast. ant. *esculcar* «atisbar, espíar», i després «registrar», «escudriñar»; d'on, amb sufix -ollar, el cat. *escorcollar*; veg. aquests dos arts. del *DECat* III, 509-511, i *DCEC* II, 369. En les nostres terres de substrat mossàrab hem anat trobant molts testimonis, sobretot del subst. SKULKA (gr. biz. σκουλλκα, ll. tardà *sculcae* 'tropes exploradores') (*DECat* III, 550a58ss). I mall. *Escorca*, nom de quatre llocs ben separats dins l'illa, a Lluç, Mancor, Valldemossa i Lluçmajor (vol. I, 128-130); des d'on, pels tossals o camins dalt de la costa, es domina una vista tan il·limitada com des dels alts de Lluç. En *Escorca* tenim la líquida a fi de síl·laba, com en SKULKA, però canviada en -r- (com en *escorcollar*) amb l/r indiferents en la pron. morisca i amb o arabitzant, tant en *Espioca* com en *Escorca*; mentre que en *Escluca* s'ha mantingut el timbre ú; però, reaccionant contra la repugnància de l'àrab pels grups d'ocl. + líquida, SKULKA s'ha tornat *Escluca*.

La supervivència valenciana de SKULKA, la tenim en *La Escucadora* —*Racó de la skukadóra*— a Castelló de les Gerres, per on es desemboca baixant del te. de Rugat, en descobrir-se la vista de la vall (xxxii, 156.13); *Cova de l'Escoltador* a Barxeta (xxxii, 158.12), cova enlairada en un vessant: com la de *L'Escluca* d'Almiserà, i com la *Cova d'Espill* de Cardó (veg. aquest art. *Espills*); des de les quals atalaleiaven uns guardes, sense ser vistos. *Escucar* 'mirar curiosament i dissimulada' a Benassal, i d'aquí semblen venir també *escucar*, d'Onda i Mallorca; i *descucadora* de Pascual Tirado (*DECat* III, 551b1-10), encara que els donin definicions influïdes pel prejudici d'una derivació de *cuc*.

En el canvi d'*Escluca* en *Espioca* devien obrar en part factors fonètics (dissim., ultracorrecció de la repugnància per la p en àrab) i també diverses contaminacions: l'*espluga* o cova atalaiadora que acabem de veure, i naturalment la de 'espíar' i la seva família. Moll ens testifica que *espíocar* s'usa a Menorca per 'observar d'amagat': jo *əspioəka* a Ciutadella (*AlcM*), però també s'ha dit a Mallorca: «els sarraïns no presentaren més que un petit cos d'exploradors, que després d'*espíocar* el desembarc, es retirà sense combatre» (Ribas de Pina, *La Conquesta de Mall.*). Aquí tenim ja sencer el doll d'on ha rajat l'*Espioca*, torre de guaita del mossàrab valencià, com ja vaig indicar en *DECat* III, 643a45ss.

Encara hi intervingué un altre doll convergent, el del verb *pellucar*, amb la seva variant *espellucar* 'treure fruita d'una branca d'arbre o d'un gra de raïm' (*D'Ag* mall.). En el Baix Emp. vaig oir «el bestiar ho *əspioəka tot*: despunta tots els arbres i mates» (xxii, 186.19). El mateix trobem a l'altre cap del domini lingüístic, la vall de Benasc, en colpadora identitat de forma amb l'*espioca* mossàrab, però dins el camp semàntic de *pellucar*: quan ja s'ha consumit l'herba de